

1

שואלין ודורשין בהלכות החג. מאמר מרן אדמו"ר בב"א ז"ע, שואלין ודורשין מלשון שאלה ובקשה, בהלכות החג, אל תקרי הלכות אלא הליכות, היינו שמבקשים מהש"ת שנוכה להכנס ולבוא אל פנימיות החג. וי"ל עוד, שואלין ודורשין מה עיצומו של חג וסגולתו המיוחדת. לכל יו"ט יש ענינים סגוליים המייחדים אותו, אם זה אהבת ה', יראת ה', או שאר מדות, ומאיר את כל השנה במדתו המיוחדת. וזה ענין הלכות החג, כמה יבואו ויכנסו אל הו"ט ועם מה יצאו ממנו. וכדאיתא בתורת אבות עה"פ על זאת יתפלל כל חסיד אליך לעת מצוא, שקאי על עת יציאה מן הקדושה אחרי שבת ויו"ט, איך הוא יוצא מהחג ועם מה הוא יוצא. וכאשר ברור לאדם עיצומו של חג יודע עם מה עליו לצאת ממנו.

למי שיש לו, אמת

ד ר' שמעון בן לקיש פתח קריא בגליות. י' והארץ היתה תהו זה גלות ככל שפאמר (וישעיה ד כב) ראימי את הארץ והנה תהו. ובהו זה גלות קרי (אסוקי ו ט) ובהו זה גלות לקריאת את הקן. וחסד זה גלות וכן שהשקיה עיניהם של ישראל בגדירותיהן שהיה זה אומרת להם כתבו על קרן השור שאין להם חלק באלהי ישראל. על פני תהום זה גלות ממלכות הרשעה שאין להם חלק כמו התהום, קה התהום הנה אין לו חלק אף הרשעים פן. ורחם אלהים מרפאת זה רוחו של קלך המשיח ה"אך מה דאף אמר (וישעיה יא ט) ונקמה עליו רוח ה', באיזו זכות ממשמשת וכמה המרפאת על פני המים בכות השוכה שגמלה קמים שפאמר (אסוקי כ ט) שפכי קמים לקח.

למי שיש לו, אמת

לכך המלכות הם היונים לא ה' מתנגדים לישראל כי אם בתורתם וכמו שיתבאר ענין זה, וזה שראה דניאל מלכות השלישי הזה שהוא דומה לגמ', כי זאת החיה היא עז ביותר וכמו שאמרו (אבות פרק ה, משנה כ) הוי עז כנמר, וזאת הדמה היא שייכות אל אשר הוא מוכן אל החכמה כמו שאמרו ז"ל (אבות פרק ב, משנה ה) ולא הביישן למד ולכן מדת ישראל היא עזות כמו שאמרו במסכתא ביצה (כה, ב) הנא משמיה דר"מ מפני מה נתנה תורה לישראל מפני שהן עזין, תנא דבי ר' ישמעאל מימינו אש דת למו (דברים לג, ב) אמר הקב"ה ראיין הללו שתנתן להם דת אש, איכא דאמרי דתייהם של אלו אש שאלמלא (לא) נתנה תורה לישראל אין כל אומה ולשון יכולין לעמוד בפניהם והיינו דאמר ר"ש בן לקיש ג' עזין הן ישראל באומות וכו' פירוש בשביל שיש להם התורה ובשביל זה דתייהם של אלו הוא אש אשר האש יש לו התוקף הוא עז ולכן ישראל הם עזים באומות.

למי שיש לו, אמת

שם חנוכה על שם חנוך לנער על פי דרכו (משלי כב, ה). וזהו ענין מוחה מימין ונר חנוכה משמאל. ומה שתקנו בהלל והודאה? כי באמת התורה שנתן לנו הקב"ה משמים היא העיקר ואם היו בני ישראל מחזיקים כראוי בתורת ה' לא היו נמסרין ביד מלכויות כמו שכתוב על עזובם את תורת ה'. כי התורה ניתנה לדור דיעה שהיו בעצמם מוכנים לקבל התורה. ואחר החטא ששלטו בנו ד' מלכויות¹⁰. מה שהקב"ה עשה עמנו נסים ונפלאות להאיר לנו מתוך החשיכה. זה חסד לפני שורות הדין. והוא ממש כמו שמתוכנן הנער לידע לילך בדרך הישר אשר הוא מכת חסרון דעת הנער. כמו כן מה שהחשיכו הרשעים עיניהם בגלות הוא מצד חסרון הרעת שלנו. זה לא היה בדין על הקב"ה שהוא דבר המוטל עלינו. ואף על פי כן הקב"ה ברוב רחמיו האיר לנו כמו שכתוב (תהלים קס"ט, ג) גם שם ידך תנחני. והוא בחינת נר חנוכה משמאל. ועל זה צריכין הודאה כמו שכתוב גבי לאה שנתנה הודאה כמו יותר מחלקה. וימי חנוכה המה מסייעין לבני ישראל לתקן מעשיהם ולהאיר עיניהם מתור החושך.

3
סמלחה נגד התורה
צריך ללמוד ולקיים, ושניהם עניין אחד, וכגודם: "להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך". עניינה של תורה הוא "אשר יעשה אתם האדם וחי בהם". סודי חיים נקבעים עליו ללמוד התורה. יחד עם המלחמה הפוליטית, הינה גם אז מלחמה דתית. העם הקטן הכעיר א רשעת הגויים. הם לא יכלו לסבול את זרותם של היהודים וגורו עליהם כל מיני דברים - נ פעם דבר אחרי. הם לחמו נגד לימוד ונגד קיום תורה.
להוסיף תורה

הרמב"ם מסביר שענין התענית אינו רק אכלות אלא כדי לזכור ולתקן: תיקון תשוב ומצוות וגדלות רוח בישראל. ממילא, אנו מבינים שגם בחגים עלינו לתקן. בזמן הזה יש לחי את שכחת התורה וההעברה על הדת. כשאנו נפגשים במציאות ההיסטורית של "להשכיח תורתך" - ענין ימים אלה הוא לעשות את ההיפך של "להשכיחם", ממילא מובן שבתוכו צריך להוסיף לימוד תורה ודבקות בתורה. גם בירושלים, מתוך אוירה של ירושלים, לעסוק בהיפך של "להשכיחם תורתך". ריבוי זכירת התורה וריבוי קיום מצוות.

למי שיש לו, אמת

מלכות יון הוא מוכן להתנגד לישראל במה שיש להם תורה ומצוות אלקי' כי אל מלכות זו שייך לה החכמה שהיא שכל האדם בלבד לא השכל האלקי הנבדל אשר היא התורה האלקית שהיא השכל הנבדל האלקי לגמרי וכן אל בית המקדש שיש לו מעלה אלקית קדושה הם מתנגדים ביותר לה המלכות הזאת כי התורה ובית המקדש הם שתי מדרגות זו על זו כמו שאמרו (אבות פרק ה, משנה כ) בכל מקום שנים אלו יחד, יהי רצון מלפניך ה' אלקינו שיבנה בית המקדש במהרה בימינו ותן חלקינו בתורתך כמו שהוא מבואר במקום אחר²⁰, ולכן היו מתנגדים אל המצוות התורה ולבית המקדש בפרט ולכן הנס שנעשה להם היה בנרות של בית המקדש (משלי ו, כג) כי נר מצוה ותורה אור וכו' ושמונה ימים שנעשה להם הנס מורה על מעלת התורה כמו שבארנו זה במקום אחר, והרי יסוד דוד מזמור (תהלים קי"ט) אשר תמימי דרך על התורה בתמניא אפי ועוד סוד למצבא מזמור לדוד השמים מספרים כבוד אל וגו' שבעה פסוקים ואחר שבעה פסוקים תורת ה' תמימה כי אלו ד' פסוקים הם העולם הזה והתורה היא על העולם הזה שנבא בו ימי בראשית לכך מדרגינה השמינית²¹ היא התורה ולכן שבעה שבעות תספור (דברים טז, ט), עד החמישים שהוא אחר השבעה הוא מתן תורה ודבר זה בארנו באריכות במקום אחר²², לכך הנס של חנוכה ראוי שיהיה שמונה ימים זה אחר זה.

למי שיש לו, אמת

איתא בספר נר מצוה ממחר"ל כי היונים היו רשעים בחכמה לכן בקשו לפרש להם התורה יונית כו' ע"ש. וזהו שאומרי' להשכיחם תורתך על ידי התערבות חכמה שלהם ודימו לומר כי התורה היא כשאר חכמה בעלמא אבל באמת חכמת התורה היא גבוה ונעלם מהשגת האדם. וכתוב (איוב כה, כח) הן יראת ה' היא חכמה אמרו חז"ל הן לשון יחידית כי כשזוכה אדם לחכמה בכח היראה או עומדת לעד ואין מתערב בה חכמות אחרים. ולכן הנס דמגוריה בשמן שירומז למעלת בני ישראל שמתעלה על כל משקה ואין יכול להתערב כלל במשקין כמו שכתוב במדרש²⁴ בפסוק (דברים כה, א) ותתן ה' עליון כו'. ולכן גזרו חכמים על חכמת יונית²⁵, שלא לערב חכמות אחרים בחכמת התורה:

4
ולפי זה מלכות שניה הוא כנגד כח גופני שהוא באדם ומלכות יון כנגד כח השכלי שבאדם, ותבין כי מלכות שניה לא היה כונתו רק ליטול מהם עולם הזה להרוג ולאבד אותם מגופם וליטול מהם עולם הזה הגופני ומלכות שלישית לא היתה מבקשת רק ליטול מהם התורה השכלית ולכן ראה אותו דניאל כמו הנמר שהוא עז ולכן היה נוהג במדה זאת במלכותו כי העז פנים הוא עומד כנגד אחר ומתנגד לו ואינו רוצה שיהיה לאחר שום מעלה רק הוא עומד בעזותו נגדו ולכן המלכות הזה היתה עומדת כנגד ישראל בעזות ולא רצו שיהיו שומרים דת שלהם כמו שהוא מנהג העז שהוא מעיו כנגד אחר ואין עושה דבר זה שיהיה גדול וחשוב כמו שהיה מדה זאת למלכות הראשון ולא שהוא עושה כדי שיהיה הכל תחת רשותו רק שהוא עומד נגד אחר ומתנגד לו שלא יהיה לכשגדו שום מעלה. וכך מלכות יון, ולא היה להם תועלת מה רק כמו עז פנים שאינו נהנה בעזותו רק מה שהוא מתנגד אל אחר

7
ג. לשנה אחרת קבעום ועשאוים ימים טובים. זאת ההתפשטות הרוחנית שנמשכה מתוך ההתפשטות המדינית של יון, שהטילה ארס בדיעותיהם של הרבה נכשלים מישראל, היה מקום לדון אותה כמאורע של תקופה רחוקה ומקריית. אמנם באמת אותה הפעולה הרעה חדרה ללבבות רבים, ובחן החיצוני שלה משכה לבבות רבים, עד שהצבא הרוחני של ישראל הי' עלול ג"כ בתמידות להיות נפגע מכת היונת, שהתפשט על דעות רבות שהן שרשים גדולים בחורה, ומסתעפות למעשים רבים בדרך הדת החיים. אלא שאותו פך השמן החתום, שבמאורע הנס, שהוא רומז ג"כ על השרש היורר פנימי שבאמונה, החוק ואמרו כעומק נפשותיהן של ישראל, שמים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה¹, הוא עתיד לשלה אורו על כל הכחות המתפשטים להחיותם, להחיות את המעשים בפרט ואת הדיעות התוריות המתיחסות להם, ע"כ בעבור שנה, ראו שהשמירה הזאת שמד ד' היא על ישראל, מכת האוצר הפנימי של שמן שמחת קדש של יסוד האמונה, דבר זה ראוי לקבע לדורות, כי עוד לא אפסה המלחמה של התנשאות התגברות הרוח היוני, ושלעולם צריך כח השמן הפנימי, שבו אין מגע וריס שולט, להיות מגין, ע"כ קבעום.

למי שיש לו, אמת

להבין למה עושין זכר לחטות המטורה שהיה בימי
 השמונאים ואין עושין זכר לחטות המשכן וחטות
 המקדש שהיה קדושה קבוע לדורות. וי"ל שכבר זכרו
 מ"ש במ"ר שהיה אהרן מי"ר על שלח הקריב בחטות
 הנשיאים וא"ל הקב"ה לגדולה מזו אחת מתוקן כו'
 הקרבנות כ"ז שבהמ"ק קיים הם נוהגים אבל הנרות
 לעולם כו' וכי הרמב"ן שמרמו על נרות חטובה שהם
 נוהגין לעולם. דהנה ענין ז' הנרות של המטורה מרמזים
 על התפשטות אור התורה בכל ז' המדות הק' נגד ז'
 הרועים שהם מרכבה לז' המדות ובכולם נמלא התפשטות
 חכמת התורה המרומז למטורה בדרום כמ"ש (ב"ב ה:)
 הרוח שחכים יודים כו' והייט כי בא"א ע"ה א"י
 (בב"ר פ' סא) שזמן לו הקב"ה ב' כליותיו כשי רבנים
 והיו טבעות ומלמדות אותם חכמה וגם הב' אלפים תורה
 התחילו מאח"ע. וביחוק א"י (זח"ג פ סע"ב) אורייתא
 מסטרא דגבורה קא חתייא. שהיא יראה מדתו של יחוק
 וכל מה שנחפשטה יותר חכמת התורה בהמדות הוא
 צחוקף התלהבות ביותר. וביקב שמדתו אמת נתפשטה
 הארת התורה ביותר כמ"ש (ברכות ה:): אמת זו תורה
 שני אמת קנה ואל תמכור וציוסף ל' כי בן זקונים הוא
 לו וא"י בב"ר שלל הלכות שמסרו שם ועבר ליעקב
 מסרן לו וגם אמרו (תענית טו.) לדיקים לאורה דכי
 אור זרוע לזדיק וע"י האור הזרוע בבחי' זדיק נשפע
 ונחפשת הארת התורה בשפע רב כידוע. ומשה ואהרן
 המה השורש של תושב"כ ותושב"פ. ודהמע"ה הוא
 מרכבה למדת מלכות פה תושב"פ קרין לה. ובחטובה
 מדליקין ח' נרות כי הגר שמיני מרמו על בינה ליבא
 שהוא המקור של ז' האורות וכו' והייט התשוקה והרצון
 שכלב להגיע למאור התורה שתהפשת בלב. ועיקר
 הגעגועים והתשוקה בלב לזכות למאור התורה נתגלה
 אז בימי גזירת יון שהיה לבטל צמורה ומלות. והיה
 לבס נשבר מאד מזה שגראה שמן השמים מעכבין משני
 שאין התורה ומלות שלהם מקובל בעיניו ית' והוא דומה
 כצאן קיתון על פיו (בסוכה). וע"י נתמרמרו וגדלה
 התשוקה בלבם לפסוק בתורה בסתר. וגם אחת שלא
 יכלו להגיע א"ע ולעסוק בתורה עוד יותר גדלה התשוקה
 והתשוקה בלבם לזכות למאור התורה וע"י זכו לבס
 שזרמו להם השפודין של ברזל לעשות המטורה שהיא
 הכלי קיבול למאור שבעת הנרות. שהיא עד הרצון
 שכלב שעי"ז נעשה כלי להיות נשפע בו מאור התורה.

כ"ג ק"ג - חגיגה (ד)

אמנם ע"י הנרות והגזירות זכו למאור התורה
 וכמ"ש שבט"ר ומשענתך המה יחמוני שדייקא ע"י
 השבט מוסר בא להם המשענת ביתר שאת וכדאיתא
 בפרקי היכלות (פ' כז) שבצית שני אעפ"י שלא שרתה
 שם שכניה. אבל הדרה יקרה כבודה וגדולתה וכי של
 תורה לא נתנה עד בית שני ע"ש והמכוון על זמן
 השמונאים שהיה התחלת הארת תושב"פ. דחטובה
 התחלת הניסים שלא נתנו ליכתב כי אסתר הוא סוף
 הניסים שניתנו ליכתב (כמ"ש יומא כט.) והייט התחלת
 תושב"פ. כי היא התחלת מלוא דרצון שהוא רק משורש
 תושב"פ כמ"ש גמ' על ברכה נר חטובה והיכן נטו
 מלא תסור. ודייקא אז ע"י הלעז והגזירה נתיסד
 התושב"פ כמ"ש (ב"ר פ' ב) וחושך זה יון שהחשיכה
 עיניהם של ישראל בגזירותיהן ודייקא ע"י ויאמר אלהים
 ימי אור והייט הארת תושב"פ וכדאיתא (תנחומא נח"ג)
 שכל עמלי תושב"פ נא' העם ההולכים בחושך ראו
 אור גדול אור הראשון וכי וגם לא כפה ההר כגינית
 רק על תושב"פ לפי שיש בה לער גדול ותדוד שינה
 ומגבל עצמו עליה. ועל לימוד תושב"פ נא' ואהבם וגו'
 בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאורך. שאין זוכה לה רק
 מי שהוא אוהב הקב"ה בכל לבו ובכל נפשו ובכל מאורו
 ע"ש ועליהם נא' ואוהביו כאלה השמש בצורתו שהקב"ה
 מאיר עיניהם לע"ל. וזוה יוצן למה אין עושין זכר
 נחטוף הצית בקרבנות כי הקרבנות המה בטלים כמ"ש
 זלמא לי רב זחכים אמנם הנרות המרמזים למאור
 התורה עושין זכר להחטוף של השמונאים כי מזה
 נתקיים בנו מאור התורה ע"י החיטוף והתשוקה לאור
 התורה שהיה להם אז. כי מיד בהתחלת מ"ת היה
 בתשוקה גדולה כמ"ש יוחן שם ישראל כאיש אחד בלב
 ע"הים ההר כגינית כדאיתא בתנחומא אבל אח"כ הדר
 קבלוה מאהבה בימי אחשוש ובטלו המודעה דכפייית
 ההר כגינית. וגמר התשוקה והגעגועים היה בימי
 השמונאים מלד הנרות וע"י אלו עושין זכר לזה החיטוף
 והתשוקה של תושב"פ שהיה אז שעי"ז נשאר בנו
 בקביעות הארת התושב"פ לעולם וכמ"ש חנוך לנער
 עפ"י דרכו גם כי יזקין לא יסור ממנה וכמכוון המדרש
 אבל הנרות לעולם:

אלא הענין בכל זה דיש לדעת דאור התורה שהו
 תכלית המשכן ועיקר המשנה שכניה בישראל, צ
 בשפע ע"י אמנעות שני כלי קודש, היינו הארו
 והמנורה, ונשתנו פעולותיהם, הארון צא ליעו
 הדברות שבכתב וגם לזווי בקבלה ע"פ וכמ"ש
 לעיל כ"ה כ"ז, ועדיין אין צוה כה הפלפ
 והחידוש שהיא אדם יכול לחדש מעצמו דבר הלכ
 שאינו מקובל, ולזה הכה הנפלא שנקרא תלמו
 ניתן כה המנורה אשר נכלל בו שבע חכמות וכ
 אכחות הנדרש לפלפולה של תורה, וכל זה נכל
 ככפתורים ופרחים, עד דא"י בב"ר פ"א ר
 טרפון בשעה שהיה שומע דבר ממוקן היה אומן
 כפתור ופרת, ושיח רבן של ישראל ללמדו צו
 שמה שתלמיד ומיק מחדש דבר טוב הוא ע"י כה
 שגמרנו בכפתור ופרת של המנורה, ועל כן ציט
 שני שרבו ישיבות והעמידו תלמידים הרבה להיוות
 דאצי ורצא שהוא התלמוד, מש"ה נתחזק כה
 המנורה ע"י נס דחטובה, וע"ע להלן ל"ט ל"ז
 שהראיתי לדעת שמרומם גם זה בתורה, והיינו
 דא"י בב"ר דנ"ו הרוחה שמן זית בחלוס יצפה
 למאור תורה שנא' ויקחו אליך שמן זית וגו'.
 עוד ראוי לדעת דמשה ואהרן היו נחשבים לחברים
 כדאיתא באדר"ג פכ"ז ומנין שכבוד חזירו יהא
 חביב עליו כרבו שנא' ויאמר אהרן אל משה צי
 טאדוני, והלא אחיו הקטן ממנו היה אלא עשאו
 רבו, והטעם צוה דאע"ג שאהרן היה נכרך לגמרא
 דמשה מפי ה' מכ"מ אחר ששמע שזב לא היה
 נכרך לו לכבדא, והיה גדול בישראל כמשה, אלא
 שגדולתם בתורה לא היה באופן אחד, דכח משה
 שהיה נעלה בכה הפלפול לחדש דבר מה שלא שמע
 בקבלה, ע"י ההכרח והפלפול, וכדאיתא בגדרים
 דל"ח לא ניתנה תורה אלא למשה ולזרעו ומשה
 נהג צה טובת עין ונתנה לישראל, ומסיק ההוא
 לפלפול בעלמא, ואהרן היה נעלה בכה הסבא
 ללדמות מילתא למילתא ולכוין האמת, וזה על פי
 דבר ה' לאהרן צפ' שמיני ולהורות את בני ישראל,
 ועיקר ההוראה בשעתו אי אפשר לחדש כל שאלה
 בפלפול אלא ע"י סבא ולדמות מילתא למילתא,
 וזוה הכה היה אהרן יחיד באותו דור

האין צדי, חתם סופר, א"ת

יוונים בהיכל...

משנכנסו יונים להיכל — טמאו כל השמיים שבהיכל" (שבת כ"ב, א) — אמנם שנינו, "יפיתו של יפת יהא באהלי שם" (מגילה ט' ב), ברם זה רק באוהל, בשטח החיצון של הבית, לא כן ההיכל — הוא מיוחד לפנימיות, שם לא יקרב זר, שם צריך להשמר רוחו של שם, רוחו של ישראל בטהרתה. בשטחי המדע יש מקום להעזרות ע"י חכמת-גויים — "יש חכמה בגויים" (איכה-רבתי ב', יז), — לא כן בשטחים הפנימיים של תורת-המוסר והשקפת-העולם, כאן גישת חכמי-אומות-העולם יכולה לגרום נזקים חמורים, העולם הרוחני שלהם יסודותיו שונים לגמרי, ומטוכנים הם לרוח ישראל, ומאותה חכמה יונית הוהירונן חז"ל [וע"י אורות עמי קנ"ב].
 ומה שקרה בימי מתתיהו, זו היתה חזרתה של רוח-יוון וחכמת-יוון להיכל, לשטח הפנימי, זו עצמה, "טמאה כל היכנים שבהיכל". זו עצמה גרמה טומאה לשמן הטהור של רוח-ישראל.
 [עיקרי הדברים נמסרו לי ע"י ד"ר משה זיידל ז"ל, תלמידו של הרב

חז"ל יבוא, חגיגה

שקידת התורה

נגד "השכיחם תורתך" צריך "ללמוד וליקיים". יש לחזור על כך חמש פעמים, עשר פעמים. ככל שהדברים יתבררו, יותר תהיה דבקת בתורה.
 אצל חז"ל מופיע הביטוי תנאים בשני מובנים. המובן הרגיל הוא חכמי המשנה, שאין אמוראים חולקים עליהם. אבל יש עוד פירוש.
 התורה ניתנה לכתחילה בכתב ובעל-פה. בדרות הראשונים היה מצב שהתורה שבעל-פה היתה בעל-פה, והיו חורים עליה פעמים רבות עד שקנו אותה בקרבם. הרמב"ם כותב שבתקופה הזאת היו "אלפים ורבבות" לומדי תורה. הביטוי "תנאים" מחרז בגמרא גם לגנאי: "התנאים מבלי עולם... שמורין הלכה מתוך משנתו". הם רק שונים וגורסים ואינם מבינים. התמדה ושקידה אינה ענין של גרסנות אלא של הבנה בתורה.
 בשביל קניין תורה צריך קביעות בתורה במשך כמה שנים. מתוך לימוד, הבנה, "עשה לך רב" ושיעורים, מתקדשים, קונים, גדלים וזוכים לתורה.
 מתוך לימוד תורה בירושלים והקדושה של ירושלים, וזכים יותר לאוקומי גירסא ולסייעתא דשמיא.

חז"ל יבוא, חגיגה